

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Justitsraad A. K. BANG.

ET MINDESKRIFT

FORFATTET AF HANS SVIGERSON

CARL SCHARLING,

BORGMESTER I FREDERICIA.

(Trykt som Manuskript for Slægt og Venner.)

KJØBENHAVN.

Trykt hos B. Nielsen, Linnésgade 18.

1898.

Hensigten med dette lille Skrift har været at yde et Bidrag til at bevare Erindringen om min elskede Svigerfaders Personlighed. Min kjære Svoger Frants har ønsket, at det kunde fordeles til Slægt og Venner, og derfor bekostet dets Trykning.

—
C. Scharling.

A. H. Bana

Den 7de October 1773 ægtede Hof- og Stadsretsassessor Andreas Bang Jfr. Anna Sybilla Terkelsen. Han var Søn af Renteskriver Bang og hendes Fader var Gødert Terkelsen, Præst ved Sct. Nicolaj Kirke i Kjøbenhavn. De levede sammen i et lykkeligt 28aarigt Ægteskab; deres Hjem var velstaaende, og Livet i samme er skildret i den af Fru Mangor udgivne Fortælling „Tante Cousine“, hvor det figurerer under det let gjennemskuelige Pseudonym „Familien Borg“. Assessor Bang døde den 6te April 1801; hans Enke, der blev Conventualinde i det Harboeske Fruekloster, overlevede ham i 20 Aar.

I deres Ægteskab havde de 10 Børn, af hvilke dog de tre døde i spæd Alder; fire døde i ugift Stand, nemlig Mette Schurmann f. 9de Maj 1778, d. ? Andreas, f. 19de Juni 1783, gik tilsøes, blev Toldkasserer i Lemvig og døde der som Pensionist 1861; Hans Christian, f. 8de Novbr. 1784, Fuldmægtig ved Gouvernementet i Trankebar, hvor han døde den 16de Juni 1802, og Johanne, født 15de September 1788, død 1822; hvorimod tre bleve gifte, nemlig Gødert Terkelsen, f. 16de October 1774, Anna Marie, f. 12te Juni 1781 og Jens, f. 14de Juli 1786*).

Gødert Terkelsen Bang — opkaldt efter sin Morfader (han skrev iøvrigt selv Navnet Terkelsen med ch) — var velbegavet og i Besiddelse af gode Kundskaber, men af svagt Helbred, idet han led af Epilepsi. Han har vistnok taget juridisk Embedsexamen og er gaaet den collegiale Vej, thi han blev Fuldmægtig i Rentekammeret; ved Siden af sin Bestilling i Statstjenesten har han havt forskjellige Bierhverv; i 1803 boede han paa „Mægler Howitzs Sukker- Farve- og Potte- samt Tagstens- og Glassur-Fabrik ved Langebro“, ved hvilken han var Tilsynshavende. Den 10de Marts 1800 ægtede han Jfr. *Henriette Jacobine Kreutzfeldt*,

*) Om de tvende sidstnævnte see Tillæget.

f. 12te Juli 1771, Datter af Grosserer(?) Kreutzfeldt, og Steddatter af Grosserer Marcus Gotthard Holm. I dette Ægteskab fødtes 8 Børn, af hvilke dog tre (Franciska Andrea Axelline, f. 28de October 1800, Franciska, f. 2den August 1802 og Hans Christian, f. 17de December 1805) døde i spæd Alder (henholdsvis 22de Februar 1802, 3die August 1802 og 8de Januar 1806), en Datter Minna Therese, f. 15de Juli 1807 døde allerede 6te Juli 1816, og det yngste Barn Curdtz Christian, født 2den Februar 1809 døde i 6 Aars Alderen, d. 10de Juni 1814. En Datter, Franciska Andrea, f. 31te October 1804, opnaede vel voxen Alder, men var af svageligt Helbred, led fra sit 13de Aar af Krampeslag, der tilsidst ødelagde hendes Forstandsevner, saa at hun i 1825 maatte anbringes paa Bidstrup Hospital, hvor hun d. 4de Septbr. 1847 afgik ved Døden. To af Børnene opnaede derimod et usædvanligt langt Liv, nemlig Datteren Annette Severine Marcelline, f. 10de Septbr. 1803, der døde i sit 82de Aar, og *Andreas Kreutzfeldt Bang*, f. 17de December 1805 (Tvillingbroder til den ovennævnte Hans Christian), der døde i sit 92de Aar.

Gødert Terkelsen Bangs Liv var ikke meget solbeskinnet; slet Helbred, trange Kaar er dets Hovedmotiv. Som ovenfor anført led han af epileptiske Anfald, og hans Sygdom blev forværret ved et sig meer og meer udviklende sørgeligt Hang til spirituøse Drikke. Han maatte derfor allerede i 1811 søge sin Afsked, som han fik med Secretairs Character og 350 rdl. i Vartpenge. I nogle Aar havde han dog Bierhverv ved Oversættelsesarbejder og ved at skrive Navn paa de i 1813 indførte nye Rigsbankdalersedler; men i Længden kunde han ej heller udføre dette Arbejde. Engang havde han i utilregnelig Tilstand skrevet forkert paa de ham leverede Sedler, men hans Hustru opdagede det i Tide, inden Afleveringen skulde skee, og — snarraadig, som hun var, — reddede hun Situationen ved at vælte Blækkuset over Sedlerne, hvis Maculering saaledes fik Udseende af at hidrøre fra et tilfældigt Uheld. Tilsidst blev dog hans Tilstand saaledes, at han maatte tinges i Kost et Sted ude paa Landet; den 7de Marts 1839 endte hans sørgelige Liv.

Hans Hustru var saaledes i en Række af Aar, inden hun blev Enke, henvist til at sørge for sig selv og sine to Børn, Annette Severine Marcelline, kaldet Line, og Andreas Kreutzfeldt; det tredie Barn, Franciska var bleven anbragt hos en Tante i Vordingborg. Ved nøjsomt Levned og gode Venners Bistand lykkedes det hende

at give begge disse Børn en god og meget omhyggelig Opdragelse og forskaffe dem den Dannelse og de Kundskaber, der passe for Embedsstanden og den højere Borgerstand, til hvilken Samfundsklasse de hørte saavel gjennem deres fædrene som deres mødrene Slægt. Hun besad en sjælden Aandskraft, understøttet af en sund Forstand og et i Reglen jævnt Humeur; hendes Livlighed og Omgængelighed gjorde hende almindelig afholdt. Det daglige Liv i hendes Hjem var og maatte være meget tarveligt; varm Middagsmad var ikke altid at forskaffe; stundom maatte Kaffe og Brød træde istedetfor, men Justitsraad Bang har tidt fortalt, hvorledes hans Moder ved fornøjelig Samtale og kjærlig Livlighed vidste at give disse „Kaffemiddage“ et særligt Præg, saa de paa Børnene langtfra gjorde noget nedslaaende Indtryk, men snarere havde et vist festligt Skjær. Om Vinteraftenerne sad den lille Familie samlet om Spisebordet ved det enlige Tællelys' Skjær; Moder og Datter beskæftigede med deres Sytøi — allerede tidlig maatte den flinke Pige ved Syarbejde for Betaling yde sin Skjærv til Husholdningspengene — og Sønnen med sine Skoleopgaver; for ikke ved de Andres livlige Samtale at forstyrres i sin flittige Studeren pressede han Fingrene dybt ind i sine Øren, naar han senere stundom udtalte den Formening, at hans Tunghørighed for en Deel hidrørte fra denne Vane, var dette dog vist en ugrundet Antagelse. Men iøvrigt var „Stilleben“ just ikke hendes egentlige Element; hendes livlige Karakter og selskabelige Talenter aabnede hende Adgang til mange Kredse; hun var et ivrigt og meget benyttet Medlem af det bekjendte Borups dramatiske Selskab, ligesom hun var en kjærligkommen Deltagerske i selskabelige Sammenkomster hos Slægt og Venner. Foruden Medlemmerne af Familien Bang maa i saa Henseende nævnes Fru Bangs egne Slægtninge; hendes ældste Søster Øllegaard Christiane Kreutzfeldt (f. 1767, d. 1831) var i 1785 bleven gift med Stadsmægler Johann Heinrich Howitz, og hendes Broder Frederik (f.?, d.?) havde en Datter Severine, der i 1802 blev gift med Assessor — senere Højesteretsassessor Geheimeraad — Lassen; nærmest og inderligst blev dog Omgangen med hendes Halvsøster Magdalene Elisabeth Holm (f.?, d.?), der i 1801 blev gift med Pastor H. C. Michelsen, Præst ved Holmens Kirke, idet flere af Børnene i denne Familie vare jævnaldrende med Bangs Børn, og der udviklede sig tidligt et fortroligt Samliv imellem dem. Hvor nær de stode hinanden sees af et Brev, hendes ovennævnte

Svoger skrev til hende i 1825 til hendes Fødselsdag, hvilket ogsaa yder et ret betegnende Bidrag til hendes Karakteristik. Han skriver for at vise, at han ikke har glemt „Dig kjære Jette, i hvis Omgang og Nabolag jeg har tilbragt den længste og bedste Deel af mit Liv,“ og han ønsker, at hun maa beholde „det gode Helbred, den Aandsnærværelse, den Standhaftighed, hvormed du allerede i saa lang Tid har udholdt de tungeste Sorger, trodset Lykkens Luner og — nær havde jeg sagt — udført i Dit eget og Dine Børns Liv og Disses Opdragelse, virkelige Mirakler“.

I dette Hjem, knyttet med den ømmeste Kjærlighed til Moder og Søster, og i disse Familiekredse tilbragte A. K. Bang sin Barn- dom og Ungdom. Sin Skoleuddannelse fik han i Metropolitanskolen. En Ven af Familien, Grosserer Nielsen, betalte hans Skolegang, indtil Drengen ved sin Flid og Dygtighed skaffede sig Friplads og Stipendier. Han var meget afholdt saavel af sine Lærere som af sine Kammerater og bevarede altid stor Interesse for sin gamle Skole, som han i en lang Aarrække følte sig knyttet til dels ved personligt Venskab med de fleste af dens Lærere, af hvilke flere hørte til hans nærmeste Omgangsfæller, dels ved, at samtlige hans Sønner efterhaanden bleve dens Elever. Gamle Metropolitanere ville ogsaa nok mindes, hvorledes den „lille Justitsraad Bang“ deltog i Skoleskovtoure, og højlig forlystede Drengene ved at jodle og fløite for dem. I 1824 fik han i høist rosende Udtryk sit Afgangsbevis fra Skolen og tog saa Examen artium ved Universitetet med Laudabilis i alle Fag og Tillæget præceteris i Latin, Græsk, Tydsk og Fransk. Hans Glæde og Stolthed ved at være bleven Student fornemmes endnu 50 Aar efter, naar han i en Sang ved sit Studenterjubilæum synger til sine Kammerater:

„Rroder! gid jeg male kunde
 „Dig, hvordan du freidig stod
 „I Minervas høie Lunde,
 „Neophyt ved Altrets Fod!
 „Løftet hørte jeg dig sige:
 „Alma mater! stedse vil
 „Herrerne i Aandens Rige“
 „Med min Sjæl jeg høre til.“

Til sit Studium valgte han Jurisprudentsen, men det var som Brødstudium og ikke af Kjærlighed til dette Fag, hvilket — hvor dygtig praktisk Embedsmand, han end blev — aldrig for-

maaede at vinde hans Interesse; skulde han — uhindret af Erhvervshensynet — have kunnet følge sin særlige Begavelse, havde sprogligt Studium ligget ham adskilligt nærmere. Medens han saaledes med Flid men uden egentlig Lyst drev sit Studium, fandt han sin bedste Glæde i hjerteligt Samliv med sine Studenterkammerater, særligt med sine tvende jævnaldrende Fætttere, Vilhelm og Severin Michelsen, samt deres Omgangsfæller i det Michelsenske Hjem. Hans fornøielige Sindelag, hans glade Sang og Evne til at „rime baade paa kryds og tværs“ skaffede ham en Mængde baade ældre og yngre Venner, og navnlig vare han og Severin Michelsen — der lignede ham saa meget, at disse to smaa, smukke, livsglade Studenter, begge gode Sangere og ivrige Dandsere, stundom bleve forvexlede — søgte og meget udbudne Selskabsbrødre.

Da hans Moders Kaar vare saa overordentlig smaa, maatte han see til selv at sørge for sit Underhold og tog derfor Plads som Huslærer hos Grosserer Melchior. Han kom herved i Forbindelse med en Familie, med hvilken han stiftede en Venskabsforbindelse, der varede gennem hele hans Liv. Huset Melchior var alt da velrenommeret i Handelsverdenen, og hans Discipel, Morits, og dennes yngre Broder Moses vare med Føie regnede blandt de ypperste Repræsentanter for den københavnske Handelsstand. I dette Hjem, hvor streng Fastholden af den mosaiske Tro og dennes Leveregler var forenet med stor Gjæstfrihed og hjertelig Imødekommehed imod Enhver, der kom i Berøring med det, befandt han sig saare vel. Han var en dygtig Lærer, der vidste at give sine flinke Elever Interesse for Undervisningen og tillige at knytte dem til sig i kjærlig Forstaaelse. Den velstaaende Familie havde et Landsted, „Ventegodt“ kaldet, hvor der tilbragtes mange fornøielige Timer. I en Tale, han mange Aar efter ved Grosserer Morits Melchiors Sølvbryllup i 1871 holdt for dennes Søster, dvælede han ved „den ham saa kjære og indholdsrige Periode af hans Ungdomsliv, som de første Aars Sommerophold paa det ufor-glemmelige Ventegodt“ var ham, og han fortalte „blandt andre smukke og venlige Skikke havde vi den, at vi navnlig Fredag Aften efter Aftensmaaltidet og lige til Sengetid spadserede rundt om i den rare gamle Have i de prægtige høie Alleer. At just Fredagen valgtes, var fordi de fleste af Slægten i Kjøbenhavn, især Damerne, vare komne derud i Anledning af begyndt Helligaften. Saa gik alle, de Gamle, de Unge og Børnene omkring i

Haven i et stort Optog. Vi tændte ikke gjerne Lys den Aften — hvorfor? ja det var nu ogsaa Noget, jeg holdt af: det var fordi man dengang var, hvad jeg oprigtigen ønsker, at jeg og vi alle endnu kunde være, i barnlig Umiddelbarhed strengt orthodox; derfor tændte man ikke Lysene, fordi man dog ikke maatte pudse og slukke dem. Naa, vi spadserede altsaa. Undertegnede havde gjerne den Ære at gaa i Spidsen som Regimentstambour; det var ikke paa Grund af min høje Væxt, men fordi jeg skulde styre Musikken, det vil sige, at jeg skulde gaa ganske alene og synge for dem allesammen. Jeg havde dengang en ganske næt og meget stærk Stemme og et saare stort Repertoire af Viser af alle Slags. Saa indløb der den ene Bestilling efter den anden. De pæne Gamle, der allerede vare blevne lidt høitideligt stemte, forlangte gerne Körners: Gebet während der Schlacht, den modne Ungdom ønskede en kraftig Fædrelandssang, og de raske Dreng og Smaapiger med den forsorne Discipel Morits i Spidsen raabte paa at faae: „Mas og Lassa, de ginge paa Raad“, og jeg erindrer, at min lille Yndling, den livsglade altid venlige Jette, for det Meste bad „Hr. Bang“ at synge: „Lille Clara“.

I 1830 tog han juridisk Embedsexamen med Laudabilis saavel til den theoretiske som til den praktiske Deel. Samme Aar, den 12te Novbr., blev hans Søster gift med daværende personel Kapellan ved Sct. Peders Menighed i Slagelse, siden Sognepræst ved samme Kirke, Christian Henrik Biering Benzon. At denne Søster, hvem han omfattede med saa stor Kjærlighed og var knyttet ved dagligt Samliv til, fik sit Hjem ude i Provindsen, var en stor Begivenhed for ham, der som ægte Kjøbenhavner ikke ret forstod, at man overhovedet kunde befinde sig vel udenfor hans elskede Fødeby; nu lærte han dette i det gjæstfrie Præstehjem i Slagelse, men der var dog en anden Provindsby, der snart skulde drage ham med end større Magt, og det var det idylliske Vordingborg, hvor hans Livsidyl nu tog sin Begyndelse. Her havde nemlig Pastor Michelsen som Enkemand og efterat have taget Afsked fra sin Præstegjerning paa Grund af nedbrudt Helbred taget Bolig med sin Datter, *Johanne Caroline*, f. 10. Marts 1810, der styrede Huset. Fætter- og Cousineforholdet — selv om det som her kun er Halvfætterskab — har hyppigt i sig en vis Spire til Udvikling udover den blot venskabelige Forbindelse, saa og her. Da „Cousine Hanne“ efter et Besøg i Kjøbenhavn d. 21de Decbr.

1831 skulde rejse hjem til Vordingborg, slog Elskovsluen ud, og en Kjærlighedspagt blev sluttet, der varede med uforandret Styrke over et halvt Aarhundrede. 25aarsdagen for deres Forlovelse tilskriver han hende lige saa smukt som sandt:

„Erindrer du endnu, min elskte Viv,
 „Hin Morgenstund i Moders lille Stue,
 „Da førstegang jeg favnede dit Liv
 „Og lod mit Blik ind i dit Hjerte skue?
 „Erindrer du, at da jeg spurgte, om
 „Jeg maatte paa din Rejse dig ledsage?
 „Det Ja, som fra dit fulde Hjerte kom,
 „Det blev vor Pagt for Livets Fremtidslage;
 „Og Gud, til hvem vi bad, han signed den!
 „See fem og tyve Aar er svundne siden,
 „Men som vi dengang stod, vi staae igjen,
 „Kun Styrke vandt vor Kjærlighed med Tiden.
 „Hvad da jeg aned, haabed, nu jeg veed,
 „At du for mig var Himlens bedste Gave,
 „At kun ved dig og ved din Kjærlighed
 „Mig Livet kunde sand Betydning have!
 „At du forskjønnet mig hver Glædesstund,
 „At jeg blev bedre ved med dig at græde.
 „Og mig dit Øje siger, som din Mund,
 „At jeg er end, som da, din bedste Glæde.
 „Han lod os aldrig i de mange Aar
 „Misundelig betragte Andres Goder; —
 „Han gjorde dig, selv under ringe Kaar,
 „Dog til en herlig Hustru, herlig Moder!“

Men som forlovet Mand gjaldt det nu om at skabe sig en Existents, der kunde betrygge et Familieliv. Han havde bestemt sig til at gaa den administrative Vej og blev allerede i 1831 Volontair i Rentekammeret; men dengang, som nu, var Vejen gennem den røde Cancellibygning baade trang og lang. I 1833 skriver han i et Rimbrev til sin Svoger Vilhelm: „Hvad først min egen Ringhed anbelanger — skjøndt jeg er af de adelige Bang'er — saa bliver jeg nok næppe dog Kopist — saa meget snart, det er nu ganske vist; — om der forresten blandt de mange Veje, — som vi Jurister jo skal ha'e i Eie, — vil aabne sig en lille een for mig, — det ved jeg ei; det vil nu vise sig. — Iøvrigt vil om Sligt jeg nødig tale; — men griber jeg først Lykken ved dens Hale, — saa skal jeg holde fast, det kan du troe: — saalænge slaar jeg mig saamænd til Ro! — Jeg er tilfreds: min Gud, min elskte Pige, — de er mit Haab, af dem vil Ingen svige!“

Den 8de April 1834 fik han dog kgl. Bestalling som fjerde Cancellist i Universitetsdirectionen, og da han den 27de Juni 1837 var avanceret frem til anden Cancellist og dermed forbandt Stillingen som Revisionsassistent sammesteds, endte omsider den lange Ventetid og den 10de Novbr. s. A. førte han endelig sin Hjertenskjær hjem som lykkelig Brud. Kaarene vare jo kun smaa, og forat kunne komme ud af det flyttede han sammen med sin Moder, og i en Række af Aar udgjorde de nu een Husstand. Noget Udstyr havde hans Hustru ikke at medbringe, men saa havde de jo — hvad de senere tidt sagde — den Fornøjelse, alt som Vilkaarene bedrede sig, at kunne anskaffe saa dette, saa hint Stykke Indbo, der herved fik ligesom en Slags Historie.

Efterat de havde boet kortere Tid paa forskjellige Steder, flyttede de ind i en større Lejlighed paa Hjørnet af Hauserplads og Hausergade, og den blev Sædet for det første større Afsnit af deres Familieliv, det unge Hjem. Den 24de Avgust 1838 blev deres første Barn, Christian, født, og nu fulgte en Række efter: Henriette d. 1ste October 1840, Andreas d. 12te April 1843, Frants d. 18de Decbr. 1844, Marcel d. 1ste Septbr. 1846, Johannes d. 26de Decbr. 1847, død allerede 12te Juni 1848, og Elisabeth d. 11te April 1849. Det var et flittigt og arbejdsomt Hjem. Medens „Kammerassessoren“ — denne Titel var den 18de Decbr. 1841 bleven tildelt Bang, der den 14de Februar 1846 blev udnævnt til Cancelliraad — Dagen igjennem og stundom ogsaa en Del af Natten med var beskæftiget med sine Expeditioner og Revisioner, var den unge Moder ikke mindre optaget af Omsorgen for Pleien af de mange Børn. Men det var ogsaa et fornøjeligt Hjem, hvor man hyldede den gamle Regel: „Hallo, hallo, paa Arbeid følger Ro“. For at bøde paa Finantserne og paa rette Maade udnytte den store Lejlighed, havde de stadigt unge Studerende i Huset, og mangt et lille lystigt Kalads blev paa Fødsels- og andre Mærkedage feiret med disse og de mange unge Fættene og andre Slægtninge, hvor de gamle Sange og nye til Anledningen forfattede Sange gav Stemningens Fylde Udtryk. Ja, man drev det endog til et Bal:

„At desbedre feires kunde
 „Dagen med Behør;
 „Vor Værtinde bød saalunde:
 „„Og der dandses bør!“

„Festen vakkert hun beredte,
 „Venligt Dug paa Bordet bredte,
 „Glasset fatter, svigter ikke;
 „Hendes Skaal vi drikke!

og de glade Gjæster dandsede, spiste, drak og sang, og først Kl. 6 blev det sidste Lys slukket — ja! dette Bal levede længe efter i Mindets Glands.

Efter Bangs eget Udsagn kunde han takke sin sjeldent smukke og gode Haandskrift — den han bevarede op i sin høie Alder — for at han blandt mange Ansøgere blev den Lykkelige, der fik Ansættelse i Universitetsdirectionens Contoirer. Men det viste sig snart, at han ikke alene kunde skrive smukt, men ogsaa godt. Hans store Arbeidskraft, hurtige Opfattelsesevne og klare Stil bragte ham hurtigt i stor Yndest hos sine høie Foresatte, særligt hos den, der var den første og betydeligste Mand i Universitetsdirectionen, den anerkendt dygtige Jurist Etatsraad, senere Conferentsraad J. O. Hansen. Denne, der selv præsterede et overordentligt betydeligt Arbeide paa alle de mangfoldige Omraader, der vare underlagte ham, betroede sin unge Cancellist mange store Arbeider og brugte ham som den høire Haand; det var ikke frit for, at Bang stundom næsten blev overlæstet, men dennes store Arbeidslyst og specielt den Høiagtelse og personlige Hengivenhed, han nærrede for Conferentsraad Hansen, gjorde Arbeidet let for ham. Hansen gjengjældte dette ogsaa, og Bang udtalte sig mangan Gang i sit senere Liv, om hvor meget han holdt af denne Mand, som han saac op til med næsten sønlig Taknemmelighed. Som et smukt Bevis paa Forholdet imellem disse Tvende, hidsættes følgende Brev af 14de Jan. 1849 fra Conferentsraad Hansen:

Kjære Bang!

Til en liden Variation paa det kun altfor forslidte Thema, at give Dem Hverv, som foraarsage megen Uleilighed og ingen Glæde, har jeg dennegang den Fornøielse at underrette Dem om, at en allerhøieste Resolution har bevilget dem et Gratiale af 200 rdl. Dersom denne Ministeriets Udvirkelse kunde gives et forhøiet Værd for Dem ved Tanken om det Sindelag, det hjertelige deltagende Venskab, hvorfra den er udgaaet, da vær forvisset om, at dette findes næppe hos nogen i høiere Grad end hos

Deres hengivneste
 J. O. Hansen.

Forholdet til hans Collegaer i Kammercancelliet var iøvrigt ogsaa det venskabeligste; de flinke unge Mænd arbejdede sammen i god Forstaaelse, og samlede af og til i festligt Lag for at fejre det gode Sammenhold indenfor „Kammersluppens“ Planker, og her var han en sikker Mand med Sang og Tale. Dygtig, flittig, inde i Sagerne som Faa, godt lidt af Alle, laa der en lysende og smuk Embedscarriere aaben for ham; men — den blev afgrændset for ham ved den legemlige Mangel, han fra ung af havde lidt af, den daarlige Hørelse, som langsomt men sikkert nærmede sig til Døvhed; han maatte derfor standse paa Vejen, hvormegen Tillokkelse end Expeditionsarbejdet havde for ham, og hvor god Fyldest han end gjorde her, maatte han dog befrygte, at den Tid altfor snart vilde komme, da han vilde være nødt til at trække sig tilbage fra en Embedsgjerning, der i saa høj Grad kræver Talen med og Høren paa Andre. Han valgte derfor i Tide at vende sig til Revisionens tause Gjerning, og blev den 14de Marts 1849 udnævnt til Cultusministeriets Revisionschef. Et Gode bragte dog denne Forandring ham, han kunde nu i langt større Omfang end hidtil forrette sit Arbejde i Hjemmet, til stor Glæde for hans Hustru, der tidt havde følt det vel ensomt, at han om Aftenen, naar Børnene omsider vare komne til Ro og Tiden for hjemlig Hygge og Samliv mellem Ægtefæller var inde, ofte af sit Arbejde blev opholdt langt ud paa Natten i Embedscontoiret. Et andet Gode var ogsaa en Følge heraf; hans ellers saa fortræffelige Helbred syntes at være dog noget afficeret af for megen Stillesidden; der kunde nu tænkes paa at bringe Leilighed til mere Motion og frisk Luft ved at flytte udenfor Voldene. Tanken blev realiseret og saaledes begyndte det næste Afsnit i Huslivet, Opholdet paa Frederiksberg. En Skilsmisse medførte dog dette, thi hans gamle Moder kunde ikke finde sig i denne Forandring, og det mangeaarige Samboskab maatte da ophøre. Dette kom imidlertid paa en anden Maade end ventet. Thi i October 1851 tog Bangs Bolig i en Eiendom i Frederiksbergs Bredgade, og den 21de November 1851 døde hans Moder i Slagelse, hvor hun havde taget Ophold hos sin Datter. I den samme Nat døde Bangs yngste Barn, Johan, født 3die August 1850.

Opholdet i mere landlige Omgivelser kom dog først ret til sit Værd, da Justitsraad Bang — denne Titel var bleven ham tillagt den 6te Octbr. 1852 — flyttede ind paa „Fasangaarden“ i

Frederiksberg Have. Denne Bolig havde i Forveien et poesirigt Skjær over sig; — her havde Oehenschläger boet — i et Træ ved Havelaagen fandtes endnu et af ham udskaaret „Maria“ — derefter var den som en Folkegave skjænket til Fribolig for H. Chr. Ørsted; men derhos var selve dens Beliggenhed helt romantisk, thi dengang var den Deel af Frederiksberghave, hvori den ligger, ganske anderledes tilgroet end nu; mellem høie statelige Træers tætte Løvværk skimtede man kun glimtvis den lave gule Bygning, hvis Territorium ydermere var omhegnet af et mandshøit Plankeværk, et Skjærm for alle Udenforværendes nysgjerrige Blikke. For Familien Bang og dens Omgangskreds blev denne Bolig imidlertid et end yderligere stemningsfuldt Opholdssted; og Livet herude — skjøndt det kun varede knap en halv Snæs Aar — var et saa bærende Ferment for Livsglæde, at Udtrykket for Fryden over det rige Kjærlighedshjem, Justitsraad Bangs Hus var for saa mange i over en Menneskealder, blev „Fasangaardsliv“ som betegnende Benævnelse for dette Hjem ogsaa i de mange senere Aar, hvor det havde sit Sæde i andre Bopæle. „Aldrig Fasangaarden glemmes“ udbrød min kjære Svoger Christian i en smuk versificeret Hilsen, han bragte min Hustru og mig ved vor Sølvbryllupsfest 1893, og dette prægnante Udtryk vandt almindelig Tilslutning. I de Aar, Bangs boede herude, voxede Børnene efterhaanden til; til dette idylliske Sted knytter sig ikke alene de glade Minder om et lykkeligt Barndomsliv i frie Naturomgivelser, men ogsaa de Unges vaagnende Livsfylde; den talrige Børneflokk blev yderligere forøget ved de mange Søkendebørn, som efterhaanden kom til Kjøbenhavn, de Unges Venner og Veninder fandt stedse aabne Arme i det gjæstfrie Hjem, hvor al denne Ungdom fandt tillidvækkende Forstaaelse i Justitsraadens elskelige, kjærlighedsfulde Sindelag.

En Menneskealder os skille i Tid, —
 Og dog var han med i Ungdommens Id.
 Hvad var det, der gav ham den dragende Magt?
 Ja det er lettere følt, end sagt!
 Det var Ordet, væbnet med Viddets Pil,
 Det var Kindens hjertevindende Smil; —
 Forstaaelse baade i Stort og Smaat:
 Det trofaste Haandtryk, der gjorde saa godt,
 Det var Talen, for al Overlegenhed fri,
 Det var — kortelig sagt — en fuld Sympathi!

Selve Boligen havde sine store Mængler; der var nok en Mængde Værelser, men de vare fordelte i to Etager og paa flere Steder adskilte ved Gange og Trapper; ret karakteristisk er det, at der var ikke mindre end tre Havedøre foruden den egentlige Indgangsdør; Væggene vare tynde, og i meget kolde Vintre vare adskillige af Værelserne omtrent ubeboelige; men der var til Gjen-gjæld Plads for den store Familie, der foruden Mand og Hustru samt sex Børn omfattede Fru Bangs Søster Louise og Broder Marcus, hvortil kom forskellige Pensionairer, thi nu som hidtil krævede „det lille Hartkorn“, som Bang kaldte det, et Extratillæg, der ydedes som Vederlag for adskillige vestindiske Dreng, der i Danmark skulde have deres Skolegang og Opdragelse, og som med Grosserer Melchior som Mellemmand bleve anbragte i dette ud-mærkede Pleiehjem. Og saa var der Afstanden fra det dengang med Volde og Porte omgjærdede Kongens Kjøbenhavn — der fandtes næppe en eneste Butik udenfor Vesterport —, det var visselig en stor Besværlighed for Husbestyret, men for Justitsraaden var det et betydeligt Gode at tvinges til daglig at vandre denne Tour frem og tilbage, og for Børnene — om end maaske Skole-undervisningen led Noget ved den Tid, der gik med til den lange Skolevandring — var Friluftslivet herude et uvurderligt Gode. I en lille Sang til en festlig Leilighed — dem lod man nødigt gaa upaaagtede hen paa Fasangaarden — skildrer Justitsraaden selv dette Liv i raske Træk:

- „Vi boe saa herligt her paa Fredriksberg,
her er godt;
„Vor Bolig er en ganske artig Dværg
af et Slot.
„Som raske Fyre finde vi den Vei
er kun kort;
„Og Roland *) si'er det Samme, naar han ei
løber bort.

„Vor Have gi'r jo Ribs og Stikkelsbær
saa galant,
„Og Jordbær kan man ogsaa finde der,
ikkesandt?
„Og kommer der til Sommer ikke meer
Cholera,
„Af Æbler, Pærer, Blommer faae vi fleer!
Faldera!“

*) Hunden.

„Naar Vintertiden med sin Stø og Slud

kaldes grov,

„Vi sige det er Løgn, for det er just

rigtig Sjøv,

„Os Onkel slaaer i Isen ned en Pæl

nok saa bra'

„Til Slæde- og til Skøite-Karussel!

Faldera!“

„Med Stylder og med Gynges vi jo har

vor Commers.

„Og Pilene og Duer rask vi la'er

gaae tilveirs.

„Snart tumle vi os i det Fri omkring

som en Top,

„Snart giver Dandsen hjemme os et Sving

i Galop.

„Ja den Fasangaard er vort Paradis,

det ved Gud!

„I den vi sagtens kunne Snees og Iis

holde ud!

„Der smager Alting bedst, selv et Slag Kort

med en Ven!

„For ingen anden Bolig vil vi bort-

bytte den!

„Men det som gjør, at Gaarden altid var

os saa kjær,

„Det er at Mutter er saa sød og rar,

som hun er.

„Hun virker jo bestandig for vor Lyst

Faldera!

„Og derfor skal hun ha'e af fulde Bryst

et Hurra!“

Det dramatiske Liv feirede sine Triumfer paa „Fasangaardens nye Theater“, der ved fælles Samarbejde blev reist i Salen, og hvor gjentagne Gange fornøielig Comedie blev spillet, efterat det var bleven indviet paa Fruens Fødselsdag med en af Justitsraaden forfattet Prolog, hvori det blandt Andet hed:

„Vor Aabningsfest, — hvad kan vi ønske bedre

„End dette smukke Varsel for vor Sag? —

„Den vilde man paa skjønnest Maade hædre

„Ved at henlægge den til denne Dag,

„Til denne Fødselsfest for Husets Moder,
 „Midtpunktet for Saamanges Kjærlighed,
 „Som altid rede var af Livets Goder
 „At yde os det bedste, som hun veed.
 „Den Moder, Mønsteret for ægte Qvinder,
 „For hvem bestandig Hjemmets Lyst var nok,
 „Og som sin allerbedste Lykke finder,
 „Naar hun kan færdes med sin Børneflokk;
 „Den Moder, som ei blot med Smil betragter
 „Taalmodig al vor urofulde Færd,
 „Men hjalp os selv at sye paa vore Dragter
 „Og stod os trolig bi, nu hist, nu her.
 „Dig bringe vi vor Hyldning! Du modtage
 „Den Tak, de unges Hjerter yde Dig!
 „At hver af dine Fremtids Levedage
 „En naadig Gud vil gjøre lykkelig,
 „Derom fra dine Børn til Himlen hisset
 „Opsendes Bønnen tidlig her og seent,
 „Og den — derom er Du jo fast forvisset —
 „Er ei Comedie, men alvorlig meent!“

Ja der maatte nok saa tidt appelleres til det taalmodige Smil over vor urofulde Færd, og det udeblev ei heller, om det end kneb haardest, naar „Salt og Brød“-Legen og det artistisk arrangerede „Kjæmpeluftspring“ ødelagde Havens Blomsterbede.

Det var det Velsignede ved dette Familieliv, at Forældre og Børn hørte saa nøie sammen, levede for og med hverandre; Forældrenes Glæde over Børnene svarede til disses Stolthed over Forældrene.

Alt som Familien voxed, deelte I ud i Flæng
 Af alt det Gode, I eied! baade til Pige og Dreng.
Christian — den første i Rækken — fik det trofast vedhængende Sind,
 Saa skjænked' I *Henriette* det sjælfule Smil paa Kind,
 „*Øres*“ fik den livsglade, muntre evindeligt trallende Mund,
 Og *Frants* det spillende Lunes høitvurderede Pund,
 Saa gav I *Marcel* til Eie, det ærlige, rolige Blik,
 „*Litte*“ — den sidste i Rækken — det følsomme Hjerte fik,
 Og dog — jo mere I delte ud med rundelig Haand,
 Des mere beholdt I tilbage af Kjærligheds gode Aand.

I Aarenes Løb blev dog Besværet ved den saa afsides liggende Bolig for stort og Livet herude vel bekosteligt; thi det blev jo efterhaanden en fast Skik, at Besøg herude det gjorde man ikke af ved en fransk Visit; naar man kom, kom man for hele Dagen, og der var Mange, der kom; det var som Besøg i en Præstegaard,

dog at det ei kun var i Sommertiden, men hele Aaret rundt de kjære Gjæster kom, og dette harmonerede meget godt med Værtens Gjæstfrihed, men meget slet med Contoirchefsgagen. Saa flyttede de nærmere til Byen; først ind i en Lejlighed i et Hus paa Vesterbrogade lidt forbi „Jærnporten“, den gamle Indgangsport til Fredriksberg Allee; Opholdet her var kun kortvarigt, men under det indtraf dog en stor Begivenhed — Sølvbrylluppet den 10de November 1862. Dette blev feiret ved en meget fornøielig Fest paa Skydebanen, til hvilken saa mange af Slægt og Venner, som det kunde overkommes, vare indbudne; i Sange og Taler hyldedes det kjære Brudepar, der i fuldeste Maal var Festens Midtpunkt, til hvilket Alles Øjne søgte hen, og det var et baade fornøieligt og skjønt Syn, thi den sølverne Værdighed klædte dem begge saa godt, og med straalende Øjne forsikkrede Justitsraaden, at hans Hanne var den smukkeste Dame i hele Selskabet.

Fra denne noget prosaisk-kjedelige Bolig flyttede de hen til et Sted, der adskilligt bedre passede til Fasangaards Traditionerne. Det var en gammel Pavillonbygning omtrent midt i Frederiksberg Allee; et af de faa Landsteder, der i tidligere Tid fandtes her. Det laa i en Have, et Stykke inde fra Alleen. I den forreste Deel af Haven var der opført en stor moderne toetages Villa, men den gamle Bygning var uberørt af Modernisering; der var en bred gammeldags Trappe midt i Huset, mange underlige Vinkelkroge, en stor Havesal med lange, smalle paa Marmorconsoller hvilende Speile paa begge Sider af Havedøren, en brøstfældig Verandatrappe, der førte ned til den lille Have, hvori der dog fandtes et deiligt, gammelt, stort og rigtbærende Æbletræ, hundekolde Loftskamre og revnede Tagsten adskillige Steder, og der var, som paa Fasangaarden, Plads til at rumme en Mængde Mennesker. Og det var der ogsaa god Brug for, især om Søndagen, naar Familien samledes hos Justitsraaden som Slægtens Hoved. Thi det er det patriarkalske Afsnit i hans Liv, der nu tager sin Begyndelse. Hans Søster og hans tvende Svigerinder, som i deres Enkestand toge Bopæl i Kjøbenhavn, og de mange Søskendebørn, glade Studenter og unge livlige Piger, havde deres faste Søndagstilhold herude, og paa den anden Side begyndte nu ogsaa de voxne Børn at tage fra det fædrene Hjem og tage Bo andetsteds, hvorfra ogsaa de som glade Gjæster kom til Familiestævnet. Den, der først — og allerede tidligere — maatte drage ud — med mindre fornøiet Sind

herover — var Frants, der kom i Apothekerlære, og for hvem de iøvrigt saare sparsomt tildelte Fridage vare sande Festedage ved Besøg i det kjære Hjem. Saa fløi Henriette fra Reden, Reisen var dog ikke meget lang, thi vor første Bolig var paa lille Rosenborg, skraas overfor det gamle Hjem, i hvis Havesal den frydfulde Bryllupsfest feiredes den 28de October 1868, en Dag, til hvilken de kjære gamle Svigerforældre stedse saae tilbage med ligesaa stor Glæde, som vi selv. Justitsraaden, der i nogen Tid havde følt sig ilde tilpas, deprimeret af Blodcongestioner og, som han i sit drastiske Sprog sagde, frygtede for, at han skulde „steile om som død paa Kirkegulvet,“ fortalte tidt senere, at det tvertimod skete saa, at han, da han med sin Datter under Armen gik op ad Kirkegulvet, pludselig følte, hvorledes det lysnede i ham, og det tunge Sind med Et veg bort for straalende Glæde, der ikke igjen fortog sig, idet han mærkelig nok ingensinde senere følte sig greben af en saa stærk hypochondrisk Affection. Faa Aar senere skulde dog en mere virkelig Sygdom lægge sin tunge Haand knugende paa hans Livsglæde. Hans Hustru havde i nogen Tid paa sin stille Vis uden at klage og uden at omtale det lidt af en Kræftskade, der nu var skreden frem saavidt, at en Operation maatte foretages. Med dyb Bekymring fulgte han den elskede Viv ud til Fredriks Hospital, hvor den alvorlige og dybt indgribende Operation blev foretaget med heldigt Udfald. Hjertet strømmede over af Tak til Gud for hans Naade; inen nu følte de begge, at Alderdommen var kommen.

En roligere, hyggeligere og fremfor Alt bequemmere Bolig maatte søges for den aldrende Hustru, der stod ene for Husstyret, især da hendes Søster Louise, der i en Række af Aar havde været hende en trofast Medhjælper, døde faa Aar efter, — og en saadan fandt de da ogsaa først paa Hauchsvei og senere paa Amalievei. De unge Hjem voxede nu raskt op; Andreas, der efterat have taget medicinsk Examen, havde nedsat sig som Læge i Struer, blev d. 3die Juni 1873 gift med Louise, en Datter af Pastor Severin Michelsen; Christian, der efterat være bleven juridisk Candidat havde fulgt sin Faders Løbebane og var ansat i hans Contoir, blev den 25de Septbr. 1874 gift med Augusta, en Datter af Proprietair Petersen til Holmstrupgaard; og Frants, der i 1872 havde etableret sig som Materialhandler, senere Fabrikant af Forbindstoffer, blev den 20de Maj 1879 gift med Aurelia, en Datter

af Toldassistent Raun-Byberg. Tilbage i Hjemmet var nu kun den yngste Datter, Elisabeth, og den yngste Søn, Marcel, der som juridisk Kandidat en kort Tid havde været Fuldmægtig ved nogle jydsk Embedscontoirer, men 1875 vendte tilbage til Kjøbenhavn og fik Ansættelse i Revisionsdepartementet. Han boede nu som Ungkarl i det gamle Hjem i dettes sidste Tiaar, og var en saare kjærlig og omhyggelig Søn, en trofast Støtte for de gamle Forældre. Fredelige, lykkelige Aar var det; fortroligt Samliv med Børnene i Kjøbenhavn; af og til Rejser til Jylland for at gjæste de der-værende Børn, thi fra 1879 af var Henriettes Hjem i Viborg; og hvor Justitsraaden viste sig, fulgte Glæden i hans Spor.

Dog skulde ogsaa han erfare, at i Alderdommen komme hyppigt de Dage, om hvilke vi maa sige, de behage os ikke. I den lange Arrække, hvori han „var sat til det Tørreste af Alt, at samle Sand i Tallenes Ørker“, bevarede han en virkelig beundringsværdig Iver og Nidkjærhed i sin Embedsgjerning, og det ikke blot i den Periode, hvori hans Contoir endnu udgjorde en selvstændig Deel af Cultusministeriet, og hvor hans dygtige Erfaring og Kjendskab til dettes Anliggender medførte, at „Revisor høres“ tidt og ofte blev Resolution i dets Sager, men ogsaa efter at hans Contoir i 1875 var bleven indlemmet i det almindelige Revisionsdepartement. Hans Embedsvirksomhed fik da forsaavidt ogsaa Paaskjønnelse: i 1856 benaadedes han med Ridderkorset og i 1876 med Dannebrogordenens Hæderstegn. — Hans livlige Temperament og stærke Sands for det Pudsige og Snurrige fik ham imidlertid til i sine Revisionsudsættelser betydeligt at afvige fra den Tørhed, der dog vistnok er den bedste Form for officiel Kritik. Han kunde ikke forstaae, at vedkommende Regnskabsførere ærgrede sig over hans Vittigheder og Spydigheder; „de kunne jo svare igjen paa samme Maade“, var hans naive Raisonnement, der oversaae, at naar man ærgrer sig, er man ikke tilbøielig til at sige Vittigheder, og en berettiget Udsættelse — og det vare hans altid i Realiteten — er en Ærgrelse, mest netop jo dygtigere og omsigtsfuldere Regnskabsføreren er. Egentlige Uvenner skaffede han sig dog ikke herved, thi saasart de Paagjældende kom i personlig Berøring med ham, hvad enten det var i Forretningsanliggender eller i Privatlivet, svandt deres Vrede som Dug for Solen overfor hans Elskværdighed og Hjælpsomhed, og efterhaanden vænnede man sig til hans noget eiendommelige Opfattelse, saaat han fik ligesom et Slags hævd-

vundet Frisprog, hvilket han endog tillod sig at benytte sig af i Skrivelser overfor sine Overordnede, Departementschefer og Ministre. Men som Aarene gik, og nye, yngre Kræfter rykkede frem i de Styrendes Rækker istedetfor hans gamle personlige Bekjendte, og da tilmed hans tiltagende Døvhed meer og meer besværliggjorde mundtlige Conferencer med ham, blev det vanskeligere at bære over med den gamle Mands Særheder og noget steile Selvraadighed. I 1882 kom omsider Katastrofen ved et Sammenstød med en Departementschef, der var i Besiddelse af mere Selvfølelse end Finfølelse. Det blev forlangt af ham, at han skulde søge sin Afsked, og det var forgjæves at han, der var baade legemlig og aandelig stærk nok til endnu at bestride sit Embede, bad om at maatte forblive i dette blot et Aarstid endnu, iudtil han i April 1884 kunde feire 50aars Jubilæum som kgl. Embedsmand; ved kgl. Resolution af 23de Januar 1883 blev han entlediget i Naade med Pension. Dette krænkede ham dybt: en Trøst var det ham dog, at Entledigelsen vakte almindelig Deltagelse og Harme. Slaget ramte ham saa meget føleligere, som det „at revidere“ var bleven en Sysselsættelse for ham, som han kun vanskelig kunde undvære; imidlertid hjalp det ham dog i saa Henseende, at han havde en Deel privat Revisionsarbeide, hvorved han vedblivende fandt Beskjæftigelse. — Men tungere Sorger skulde hjemsøge ham. I Aarenes Løb var efterhaanden saagodtsom alle hans Barndoms og Ungdoms Jævnaaldrende døde; men endnu fulgte med ham paa hans lange Livsvandring hans tvende ældste og bedste Omgangsfæller. Den ene var hans Ungdomselskede, hans trofaste dyrebare Hustru. Som de i Ansigtstudtrykket meer og meer kom til at ligne hinanden, saa var Sjælssympathien og den gjensidige Forstaaelse mellem dem i Aarenes Løb ikke aftaget, men tiltaget. Ret karakteristisk var det, at alt som Alderen „stopped' Bomuld i hans Øre“, saa det blev vanskeligere og vanskeligere for ham at forstaa Andres Tale, kunde han dog altid høre, hvad hun sagde, eller maaske rettere ved Kjærlighedens Intuition forstaae hendes Ord. Det var et yndigt Syn at see, hvor mildt deres Blikke søgtes og mødtes, naar de to hvidhaarede Gamle sade sammen om Aftenen, hun ved Divanbordet med sit Strikketøi eller en Bog, han ved sit Skrivebord, sysselsat med sine Regnskaber. Meget talte de ikke med hinanden, men det Sprog, der ikke tales, men føles, Kjærligheds-

sproget, var deres Meddelelsesmiddel; gjennem det vidste den Ene altid, hvad den Anden meente, og rettede sig derefter. Den anden var hans Barndoms Legekammerat, hans kjære Søster. Det fortrolige, daglige Samliv, der i Barndoms og Ungdomstiden havde bestaaet imellem dem, blev gjenoptaget, da hun efter sin Mands Død flyttede til Kjøbenhavn. I den lange Aarrække, hvor han Dag ud og Dag ind vandrede fra sit Hjem ind til sit Contoir, var der ikke mange Dage, udenat han paa Veien gjorde et Besøg hos „Søster Line“, der med ligesaa varm Interesse omfattede Alt, hvad der vedrørte ham og hans Familie, som han hende og hendes Kjæres Anliggender. Det kunde vel næsten være, at han „snakkede“ mere om Sagerne med hende end med sin Hustru, der stundom med en vis puds sig, skinsyg Fortrydelse kunde udbrude: „Ja det bliver naturligvis ikke rigtigt, før Andreas har faaet Søster Line til at give sit Besyv med,“ men jeg troer dog nok, at Afgjørelsen alligevel laa i hans Hannes Haand. — Men nu kom der Afslutning paa det mangeaarige Samliv. Den 31te Marts 1885 bortkaldtes den kjære Søster, og den 9de April 1886 maatte han give den elskede Hustru det sidste Afskedslys. Den eensomme Oldingealders Vintertid var kommen. En kort Tid forsøgte han at bevare et selvstændigt Hjem; men dette lod sig dog ikke gennemføre; den „stille Magt“ i Hjemmet var borte; hvor man gik og stod, savnede man den Hygge, det huslige Velvære, som den bortgangne Husmoder havde saa særlige Evner til at fremtrylle. Saa besluttede han at drage ind som Husfælle i sin ældste Søn Christians Hjem. Indtil 1891 boede han her, omgivet af trofast Kjærlighed og omhygget paa bedste Maade af den elskelige Svigerdatter Augusta, den pligtro, dygtige Husmoder, som med en Datters Hengivenhed hang ved den gamle Mand. Ældet var han jo nok, men med Undtagelse af Hørelsen, som det stadigt gik ned ad Bakke med, var hans Helbred uforandret godt; hans gamle gode Humeur havde ikke forladt ham; han levede i sine Minder fra Fortiden og sin Glæde over, hvor godt det gik hans Børn; han frydedes ved den talrigt fremvoxende Børnebørnsflok, af hvilke de ældste, der nærmede sig den voxne Alder, forstode at paa-skjønne, hvilken Lykke det var at have en saa velsignet, rar gammel Bedstefader, medens de yngste meget snart lærte at finde Vejen til den Skuffe i hans Skrivebord, hvori han altid havde Godter gjemt til de Smaa. Han gik sine daglige Spadseretoure i

Frederiksberghave, røg sin Pibe Tobak og fik sig sin Aften'l'homme — helst hver Dag. Da Christian imidlertid i April 1891 blev udnævnt til Amtsforvalter i Viborg og den gamle Mand ikke vilde indlade sig paa at drage til Jylland, blev hans Livskreds end yderligere indskrænket. Vel fandt han ogsaa et kjærligt og venligt Hjem hos sin yngste Søn Marcel, der den 6te April 1887 var bleven gift med Louise Vieth, og deres smaa Børn vare ham en stadig Kilde til bedstefaderlig Fryd, men det var dog den yngste Slægt, han nu færdedes mellem, den for hvem hans Velmagtsdage nærmest var et ikke selvoplevet Minde. Hans Døvhed var næsten absolut, og hans Syn blev ogsaa efterhaanden svækket, saa at han ikke længer kunde læse, ja tilsidt kunde han ikke se Kortbladenes Chiffre rigtigt, og det kjære L'hombrespil maatte ogsaa lægges paa Hylden. Nu var han træt, længtes efter at Vorherre skulde kalde ham hjem; mild og venlig var han dog altid, og naar hans i Jylland bosatte Børn ved Besøg i Kjøbenhavn mærkede hans tiltagende Affældighed, mildnedes Bekymringen herover ved at see hans Øje lyse paa gammel Vis, naar han kjærligt tog imod dem, og ved at og til at fornemme et opblussende Glimt af hans gamle Humeur. Da jeg sidste Gang saa ham, sagde han til mig: „Ja veed du hvad, nu duer jeg kun til at røge Tobak, og det er virkelig for lidt at leve for.“ Dette var dog kun en af hans sædvanlige spøgefulde Vendinger; nu som før levede han for og i sin store Kjærlighed til sine Børn og Børnebørn, hvis Fremgang og Opvæxt han fulgte med usvækket Interesse, og hans Hjerte vaandede sig i dyb Medfølelse med Christian, da denne i Januar 1896 mistede sin trofaste Hustru Augusta, og med Frants og Aurelia, da disse i Foraaret 1897 havde den tunge Sorg at miste deres eneste Barn Poul, en haabefuld 16aarig Yngling. — Men Kjærligheden hører jo til udover det jordiske Liv; i det var hans Gjærning endt og det var derfor med dyb Veemod men uden Sorg, at vi modtog Efterretningen om, at han den 14de August 1897 efter et kortvarig Sygeleie havde fundet den attraaede Forløsning. Den 19de s. M. jordfæstedes han paa Frederiksbergkirkegaard i det Gravsted, som gemte Støvet af hans dyrebare Ægtefælle, og ved hvilket han saa lidt havde dvælet i Tanken om det Gjensyn med hende, hvorefter han længtes saa saare.

Han havde smukke og noble Ansigtstræk, en fint skaaren Profil og klare blaa Øjne, der straaledede af Eiegodhed og Venne-sælhed, naar han strøg de mørke Hornbriller op paa Panden og fra Revisionsarbeidet vendte sit Aasyn mod den, der traadte hen ved hans Pult eller Skrivebord, for at tale med ham. Det mørke, lidt krøllede Haar blev i Aarenes Løb hvidere og hvidere og tyn-dere og tyndere, hvorfor han i senere Alder gjerne bar en Kalot, der under livlig Samtale eller L'hombrespil fik sig mangen god Svingom forat give hans Sindsstemning Luft. Han var lille af Væxt, ikke saa lidt under Middelhøide, men vel proportioneret med lette vævre Bevægelser. I sin Ungdom var han en god Gymna-stiker og fortrinlig Dandser; Svømning elskede han, og han var opimod 80aars Alderen, inden han ophørte med denne Sport. I den tidlige Ungdom var hans Constitution noget svag, og han havde dengang en meget alvorlig Sygdom, vistnok Skar-lagensfeber, men fra hans 25de Aar og indtil hans Død var hans Helbred fortrinligt, og han var i hele dette lange Tidsrum ingen-sinde virkelig syg, derimod begyndte hans Tunghørighed meget tidligt og blev efterhaanden mere og mere til egentlig Døvhed, om den end først i hans sidste Leveaar blev saa omfattende, at kun ganske enkelte Personer af hans nærmeste Omgivelser for-maaede at raabe ham op. Det Kors, der herigjennem var lagt paa ham, maatte være særligt tyngende for et Menneske med hans livlige Naturel, men han bar det med stor Taalmod, og det pirre-lige, mistænksomme Sind, der saa hyppigt er forenet med Døvhed, fandtes der ikke Spor af hos ham. Naar at og til Mismod og tungt Sind kunde plage ham som en naturlig Følge af Hæmorhoi-dallidelser, han var besværet med, søgte han stedse efter Evne at bekjæmpe det og dølge det for sine Omgivelser, for at de hverken directe eller indirecte skulde lide derunder. Tarvelighed, Nøisom-hed og Regelmæssighed vare Hovedlove for hans Levevis. Han vilde have sine Maaltider til bestemt Tid og helst ogsaa i bestemt Qvantum „utan afseende paa smaa fataliteter“, som om han var sulten eller ei; og sine Spadsereture gik han ikke blot til bestemte Tider, men ogsaa paa aldeles bestemte Steder, saa at det næppe var nogen Overdrivelse, naar han paastod, at han, skjøndt han i et halvt Aarhundrede næsten daglig spadserede i Fredriksberghave, kunde fare vild i denne dog ikke særlig volumineuse Park, naar han tilfældigvis kom ind paa en af dens Gange, som han ikke var

vant til at passere. Denne Regelmæssighed var da ogsaa et meget bestemmende Motiv i hans Ulyst til at reise, og naar han endog i sin Oldingealder overvandt den for at besøge sine Børn i Jylland, saae disse da ogsaa deri et yderligere Bevis paa den store Kjærlighed, hvormed han omfattede dem. Men hvor godt han befandt sig paa disse Besøg, meente han dog stedse, at han maatte tilbage til Kjøbenhavn og sit der tilvante Liv; at forsøge paa at tildanne sig et nyt Vaneliv andetsteds, vilde han ikke indlade sig paa. Sidste Gang han gjæstede Jylland var i For sommeren 1893, men hvormeget end hans Datter Henriette ønskede, at han skulde forblive i hendes Hjem i Fredericia indtil Efteraaret, da hendes Sølvbryllup indtraf, for personlig at være med ved denne Fest, — i det lønlige Haab at det, naar man først var naaet saa vidt, skulde lykkes at formaae ham til at tage fast Stade og tilbringe sit Livs sidste Aftentimer i det Hjem, han omfattede med saa inderlig Kjærlighed — og hvor godt det vistnok i mange Henseender kunde have passet for den 88aarige Olding at blive draget ind i Provindslivets hyggelige Stilleben, var han dog ikke til at overtale til at forlænge sin forud bestemte Reisetid med en eneste Dag, end sig med et Par Maaneder.

Der var dog et Omraade, hvor hans Tarvelighed og Regelmæssighed ikke fik Lov til at gjøre sig gjældende, — det var i hans daglige Tale. Den flød med stor Lethed over hans Læber og havde sit ganske eiendommelige Præg; han ruttede med Adjectiver, svælgede i Interrogativer, og brugte med stor Forkjærlighed Fremmedord, snurrige Eder og billedlige Udtryk, hvilke Sprogblomster han ved forunderlige Omformninger vidste at give en yderlig pudsig Virkning; han „gjorde ingen Kule af sit Røverhjerter“, naar han kaldte det velordnede Festarrangement for „et virkningsfuldt Lavement“, og han kunde „Herren skal hamre mig“ ikke forstaae „disse Fruentimmer, der styrte afsted med Tungen ud paa Knæerne for at hale en Sporvogn ind“.

Jeg kender Ingen, om hvem det med saa megen Sandhed som om ham kunde siges, at hans bedste Fornøielse var at fornøi Andre. Han var derfor en søgt Selskabsmand i den Tid, da hans Døvhed endnu ikke var tiltaget i saa høj Grad, at den lagde absolut Hindring i Veien for hans Deltagelse, og skjøndt han med

en vis coqvetterende Vrissenhed hyppigt yndede at erklære, at han helst var fri for at komme ud og befandt sig bedst ved at sidde og „revidere“, saa var dette dog næppe alvorlig ment, thi han deltog med største Livlighed i selskabelige Sammenkomster, der som oftest netop ved hans livfulde Taler og kvikke Improvisationer fik en adskillig større Fornøielighed for Deltagerne end den, god Mad og Drikke kan forskaffe. Hvad disse materielle Nydelser angaaer, satte han med sin fra Barndommen tilvante Tarvelighed ikke særligt Pris paa dem; jeg mindes kun een Ret, der — om jeg saa maa sige — kunde fremkalde en vis Begeistring hos ham, det var Østers. Hans Hustru klagede tidt for Spøg over, at man ikke havde nogen Glæde at at byde ham noget Lækkert, da han ingen Smag havde, hvilket hun — maaske ikke med Urette — mente maatte hidrøre fra, at han havde ødelagt sin Lugtesands ved overdreven Brug af Tobak, navnlig Snustobak. Selv om han ei directe tog Deel i de Unges Fornøielser ved Leg, Dands og Komediespil, var dog hans Nærværelse stedse et Glæden forhøiende Incitament ved den Interesse, han lagde for Dagen for vore Præstationer og ved det Velvære, vi følte ved vor gjæstfri Værts milde Blik og spøgefulde Bemærkninger. De Fornøielser, han søgte for sit eget Vedkommende, vare faa. Han satte megen Pris paa Musik, havde et fint Øre og en god Sangstemme, som han bevarede i sin høie Alderdom, et Speciale for ham var en Evne til at kunne jodle, og i sin Ungdom havde han livligt deltaget i Sammensang, men hans mere og mere tiltagende Døvhed udelukkede ham fra denne Fornøielse. ligesom den ogsaa satte Bom for hans Theaterbesøg. Skjøndt han ikke var blottet for Natursands og til det Sidste vedblev med sine daglige Spadsereture i Fredriksberghave, ei blot for Motionens Skyld, men ogsaa for at frydes over Naturskønheden, brød han sig dog ikke om at reise; han manglede, som han selv sagde, i høi Grad „Stedforandringssands“; i sit hele lange Liv var han ingensinde udenfor Danmark, og de Reiser, han foretog i Indlandet, og hvis Antal næppe overstiger en halv Snes, fandt ubelukkende Sted i det Øiemed at besøge Slægt og Frønder. Den bildende Kunst erklærede han sig med en vis Kynisme at være aldeles uforstaaende overfor. Dette kunde synes underligt, idet man nærmest skulde antage, at en døv Mand med særlig Iver vilde søge den Nydelse, som Maleri og Billedhuggerkunst give, men herved er dog at mærke, at Sands for og Forstaaelse af disse

Kunstarter kræve et Tilegnelsesarbejde og dertil hørende Tidsanvendelse, som hans Barndom og Ungdom udelukkede, da han dengang maatte og vilde anvende al sin Flid og alle sine Evner til at skabe sig en Existens, og i den modnere Alder satte han en — stundom i dette Tilfælde noget misforstaaet — Stolthed i at kunne undvære. Een Fornøjelse var der dog, som han undte sig selv og som i hans Alderdom vedblev til det sidste i Forbindelse med Tobaksrygning at være hans væsentligste Adspredelse, og det var at spille L'hombre. I en lang Aarrække havde han sit faste L'hombreparti H. J. K. B.*), senere var det med Sønner og Søkendebørn, at han „studerede Holmblads Værker“. Det var en sjælden Nydelse at spille med ham, thi han var totus in illo, fulgte med utrættet Interesse Spillets Gang og var fuldstændig fri for enhver som helst Paavirkning af Humeuret ved Tab; den øieblikkelige Situation stod stedse til at læse paa hans Mine; snart seiersstolt, snart dybt bekymret; nu hoverende overlegen, nu høist irriteret, givende Kalotten den ene Dreining efter den anden, symbolsk antydende sin Iver efter at give Spillets Gang en anden Gænge. Og saa det Forraad af Vitssatser, der ledsagede Skjæbnens Omskiftelser, og som stedse fremførtes med en eiendommelig frisk Fylde! Var der faa Trumfer paa Haanden, hed det: „rari Nantes in vasto gurgite!“ den første Béte, der blev sat, ledsagedes ufravigeligt af et: „Det første Skridt paa Lastens Bane“, og ved den næste hed det: „Atter en Cypres i Laurbærlunden“; ved prøvende Udspil lød Yttringen: „Man kan aldrig vide, hvor Haren gaaer, sagde Kjærlingen, hun spændte Snaren i Vadsken“; naar Stikket gik til ham i Baghaanden, hørtes et triumferende: „Hinter dem Berge wohnt auch Jemand“ eller: „Kom nu til mig, sagde Vorherre til gamle Ane“; med Vemod konstaterede han, naar hans Kort vedvarende vare slette, at han „i denne Konges Tid“ ikke havde seet et sort Es paa sin Haand, og høilydt dolerede han over „Kjøbenolo“, denne „menneskelige“ Opfindelse! Saare betegnende er det, at et af hans bedste Digte er en vittig Parafra over hans kjære Spil, betitlet „Livet en L'hombre“.

*) Holbech, Jensen og Krebs, Lærere ved Metropolitanskolen, vare de Tre, der sammen med Bang dannede denne Klangfigur, der ogsaa var Forbogstaverne i hans Moders Navne: Henriette Jacobine Kreutzfeldt Bang.

Livet en l'hombre.

(Oprindelig forfattet i 1829, men flere Aar efter suppleret med 6te og 7de Vers og med Forandring af de to sidste Linier i 8de Vers.)

Vort Liv er en L'hombre: vi spørge saa gjerne,
 Vil gjerne opløfte os Fremtidens Slør:
 Vi stole paa Lykkens skjønt tindrende Sjerne
 Og tænke, den fører til Saligheds Dør.
 Nej tro ei, o Vandrer! dens tryllende Skjær!
 En Lygteemand er det, og Mosen er nær.

Ved Solo at spille Du stundom Dig morer
 Og frydes ved Haabet om Seier og Løn;
 Men vogt dig, min Ven, har Du ei Matadorer,
 Saa ligger Du let snart i Sølet en kjøn
 Thi Hovmod det staar jo for Fald, som vi veed,
 Og hver støder til, om det mindste du gled!

Et Chaos af Planer din Hjerne belæsser
 Og raadvild fast synker Du ved deres Vægt;
 Eh bien, saa tourneer da, og har du to Esser
 — Patroner og Penge — det skaffer Respect;
 Men husk, at zu viel ist gesund nicht, og stop,
 Mens Legen er god, med den raske Galop.

Hist kommer en Cyrus, en Verdensbetvinger,
 „Ha! tout à moi, jeg er Karl for min Hat!“
 Det vældige Glavind saa modig han svinger
 Og ændser en Konge ei meer end en Kat.
 Alt hugger han ned med den dødsvangre Lee
 Og — fanges tilsidst af en dame gardée!

En anden ved Casquo sin Lykke vil gjøre
 Og holde den fast ved et eneste Haar.
 Brorlil! gjør det ei, hvis mit Raad du vil høre,
 Du veed, hvad du har, men veed ei, hvad du faaer!
 Du griber iblinde og faaer (: har Du seet?)
 Nubem pro Junone — Codillebeet!

Ja stundom de sælsomste Scener kan møde,
 Man troer, man er udenfor Spillet — jo mænd!
 Saa raabes der pludselig: „Op med den Døde!“
 Le mort maa som Spøgelse gange igjen;
 Men troer du, at Gjengangerlivet gi'er Held?
 Tre Levende slaær dig snart rigtig ihjel!

Og saa dette Ungdommens fristende Spil
 Ethvert Argument med sit Nolo at stikke!
 Eheu! Det er svært nok at sige „Jeg vil“
 Men sandeligt sværere er at „Vil ikke!“
 Det gaaer til en Tid, men den usleste Een
 Kan, før du det aner, for dig spænde Been.

Nei, tryggest i Livet og L'hombre den handler,
 Som passer — paa Lykken, naar den banker paa,
 For ham den saa tidt ei sit Aasyn forvandler
 Og rolig han venter, hvordan det vil gaae;
 Han veed jo, skjøndt Udfaldet ei er bekjendt,
 At Dommen ham venter. naar Spillet er endt!

(Trykt i „Sværmerne“ d. 24. Jan. 1863).

Han var opvoxet i dyb Pietetsfølelse for Enevælden i dens patriarkalske Skikkelse under Frederik VI, og da den norske Digter A. Munch havde indrykket i „Fædrelandet“ et Digt, hvori han, efterat have skildret, hvorledes den gamle Konge ligger paa lit de parade i Riddersalen, fortsætter:

„Men udenfor paa Pladsen, der flammer Livets Kraft,
 „Der Folkets mægtige Stemme kræver, hvad det har havt;
 „Der tusinde Øine tindre, der tusinde Hjerter slaae
 „Til Friheds første Accorder, som gennem Luften gaae.

„Thi Frederiks Jordeklokke er Danmarks Morgensang,
 „Nu eller aldrig rinder dets Sol af Hav engang;
 „See af dens første Straaler i Riddersalen ind
 „Falder et sælsomt Skjær paa de. Dødes blege Kind.“

vakte dette dyb Indignation hos Bang, der tog til Gjenmæle i et længere i „Dagen“ for 5te Januar 1840 optaget Digt, hvori han, efterat have dvælet ved den afdøde Konges faderlige Regering og hvad godt, der var udrettet under denne for Folket, udbryder at de ovenanførte Strofer „hæsligt skurre“ og tilraaber Munch:

„Har Du ei bedre Toner ved Sjette Fredriks Død,
 „Da Harpen knus og kast den i Fossens dybe Skjød,“

hvorefter det hedder:

„I Riddersalen ligger den gamle Konges Lig,
 „Og trindt om Kongeborgen hans Børn nu flokke sig;
 „Saa stille, lydløst vandre de om i sorten Hal
 „At see de elskte Træk, de meer ei skue skal.“

„For dem har og Betydning den Jordeklokkes Klang,
 „For dem den og betegner en yndig Morgensang,
 „Den synger om Hans Morgen, om Evighedens Lys,
 „Hvortil ham Englen vækked med Dødens milde Kys.

„Vi drømme ei om Frihedens Sol, som gaaer af Hav;
 „Vi lægge ikke Planer ved Fredriks friske Grav,
 „Og hvis et lønligt Ønske end hvisked i vor Hu,
 „Det maatte brat forstumme i dette Sorgens Nu!

„Men du kan kold og rolig nu sidde i din Vraa
 „Og riste Fremtids Runer, som om du klart dem saae!
 „Kortsynede! den kjender du bedre ei end vi!
 „Du som tør Fredrik haane! Ha frække Nordmand! Ti!“

Men hvad da ogsaa Ordene „et lønligt Ønske“ antyde, han var paavirket af den sig stærkere og stærkere bredende Frihedsrørelse, og da Statsforandringen i 1848 var foregaaet, sluttede han sig med Liv og Sjæl til det national-liberale Parti, hvis Dyder og Lyder ogsaa stemmede godt med hele hans Tankesæt; den varme Fædrelandskjærlighed, det ideelle Syn paa Tilværelsen og den naive Formening, at egentlig talt var det kun de Universitetsdannede, der kunde og burde styre Staten og dens Anliggender. Directe tog han dog ikke Deel i det politiske Liv, og hans Dom over herhenhørende Forhold var andenhaands; hvad Ploug i „Fædrelandet“ decreterede som ene saliggjørende politisk Trosbekjendelse, var hans Ledemotiv, om han end af og til kunde forbittres over Bladets skaanselsløse Domme over andre national-liberale Politikere, særligt da, naar det gik ud over den af ham høit beundrede Hall, thi — som han selv i sit paa drastiske Vendinger stedse rige Sprog udsagde — „en Hall-unk er jeg og bliver ved at være.“ At han under de forandrede Forhold i 70erne og den følgende Tid var „Høremand“ og blev „conservativ“, var for hans Vedkommende i ingen Henseende noget Frafald fra tidligere Idealer; det krasse Madstræv og den raa Materialisme, der ialfald delvist fik Husly i „Venstres“ Leir, maatte stille ham i bestemt Modsætning til dette Parti, og det saa meget mere, som han ikke kunde glemme den gamle akademiske Seen-ned-paa de seminaristiske Skolelærere — „Semi-Narre“ som han kaldte dem med Hentydning til „Halvdannelsen“. I hans ovenfor omtalte Sang ved hans Studenterjubilæum giver han sig da ogsaa af Hjertens Lyst Luft i følgende Vers:

„Lad den kvæsende Philister
 „Hundse os og vort Latin,
 „See i Drøm sig som Minister,
 „Gi'e os Vand, hvor han faaer Viin;
 „Lad hver Sørensen og Jensen
 „Hyle høit i Landsbykro:
 „„Ned med al Intelligenten!“
 „— Det forstyrrer ei vor Ro.“

I en smuk Sang af Ploug til Bangs Sølvbryllup hedder det:

„Og blev han ikke skaaren over Sangernes Læst,
 „Han har dog rystet Viser af sit Ærme“.

Dette er rigtigt truffet. Digterisk Begavelse, hvorved tænkes paa originale Syner og Tanker, var ikke ham givet, men hans musikalske Øre og gode Sprogsands gjorde det meget let for ham at udtrykke, hvad der conventionaliter skulde siges, i gode Vers. Naar undtages hans L'hombrevise og det ovenfor omtalte smukke Digt i Anledning af Frederik VI.s Død — hvortil imidlertid netop Motiverne vare givne ham ved det af Digteren Munck i samme Anledning skrevne Digt, som hans Polemik var rettet imod, — ere hans øvrige talrige „Viser“ dels Sange til Skole- og lignende Høitider, dels til Familiebegivenheder, hvor, hvad der skulde siges og synges, egentlig talt paa Forhaand var givet; men dem rystede han rigtignok ogsaa med en forbausende Lethed „af sit Ærme“ baade i sin unge Alder og senere, ja høit op i den Alder, hvor denne Begavelse for længst svigter Andre. Et mere eiendommeligt i høi Grad paaskjønnet Omraade havde han derimod i sine Improvisationer. Naar Selskabet sad ved Bordet i godt Lag, kunde han, naar Skaalerne skulde drikkes, hædre den eller de Paagjældende ved paa staaende Fod at afsynge et eller flere Vers til deres Ære paa en eller anden Melodi, helst „Rullen gaaer“, og deri paa en kvik og spøgende, hyppigt vittig, aldrig bidende Maade gribe en eller anden karakteristisk Eiendommelighed hos Vedkommende, eller alludere til en eller anden hændt og kjendt Begivenhed eller endog agere medias in res ved at benytte et i Bordsamtalens Løb faldet Bonmot eller et af en af de andre Talere brugt meer eller mindre heldigt Point. Disse „Rulleviser“ vare i Reglen Selskabets clou og til Minderne om den glade Fest og betegnende for, hvor hyggelig den havde været, hørte det, at Bang „havde ladet Rullen gaae“.

Disse Vers vare imidlertid i den Grad Øieblikkets, ei blot med Hensyn til deres Undfangelse, men ogsaa i deres Virkning, at det, — skjøndt mange af dem bagefter ere nedskrevne af ham, dels forat imødekomme den derved Feiredes Ønske, dels for sin egen Fornøielses Skyld —, kun vilde fremkalde en Skuffelse hos den, der nu fik dem at læse; uden fornøden Forudsætning til at forstaae dem, uden den løftede Stemning, som det glade Lag havde fremkaldt, vilde man derved kun faa den Misforstaaelsens Flovhed, som Soda-vand drukket af en Dagen forud afproppet Flaske giver. Det samme gjælder, om end selvfølgelig ikke i saa høj Grad, om de fixe smaa Deviser, hvormed han yndede at ledsage sine Jule- og Fødselsdagsgaver. Men hvad der gav saavel den ene som den anden Art af hans Vers sit særlige Behag var den Egenskab, der ogsaa i alle Forhold gav hans Menneskeværd saa skjønt et Præg — Fordringsløsheden! Aldrig gjorde han sig kostbar; sin versificatoriske Evne stillede han stedse redbon til Tjeneste, naar den paakaldtes af Venner og Bekjendte, selv om det gjaldt en Fest eller Høitid, som han ikke skulde være Deltager i, ja muligvis endog stod helt fremmed overfor. Hans Sprogtalent gjorde det muligt for ham at optræde som Versificator ogsaa i fremmede Sprog; med særlig Fornøjelse dvælede han ved, at han til Brug ved en Maskerade i Vordingborg i 1831, hvor han med et Par Fætttere, der ligesom han vare øvede Jodlere, optraadte som Tyroler, havde skrevet Tyrolervers, og at Imitationen var saa vellykket, at Skuespiller Faaborg mange Aar efter under Bifaldsstorm foredrog en af disse Sange, til hvilken Bang iøvrigt ogsaa selv havde komponeret Melodien, ved en paa det Kgl. Theater given Aftenunderholdning som ægte Volkslied. Versificerede Taler og Rimbreve producerede han naturligvis ogsaa, og som en særlig Skat bevarede han et pudsigt latinsk Brev, som gamle Rosenkilde tilskrev ham som Tak for en paa sirlige latinske Vers affattet Indbydelse til en L'hombre.

I en anden mere velmeent end vellykket Sang til Sølvbrylluppet paa Melodi: „Vintren rasat ur blandt vore Fjælde“ lyder 3die Verslinie med følgende af Hensyn til Versefødderne foretagne Ellipse i hans Fornavn: „Andre's Bang og Qvinden Du har kaaret“; ved en senere Lejlighed bemærkede Bangs gode Ven, Overlærer

Krebs, at dette var et Tilfælde, der skjulte en dyb Tanke, thi „A. K. Bang“ var virkelig i en sjælden Grad Andres „Bang“. Hans store Redebonhed til at hjælpe Andre og den varme Interesse for Andres Forhold, der bragte ham til ikke at sky nogen personlig Uleilighed ja Ubehagelighed, hvor det gjaldt om at fremme Andres Vel, lagde sig naturligvis først og fremmest for Dagen i hans Egenskab af Familiefader, dette taget i vid Betydning. Thi ikke blot hans egne Børn mindes med dyb Taknemmelighed den kjærlige selvopofrende Omhu, hvormed han Skridt for Skridt fulgte dem gennem Livet som en trofast Støtte for dem med Raad og Daad ved hver given Leilighed, men Skjæbnen føiede det jo saa, at samtlige hans Svogre døde i forholdsvis yngre Alder, og deres Børn, af hvilke mange ved Faderens Død endnu ei havde traadt deres Børnesko og de andre endnu stode i den første Ungdomsalder, fandt i ham en trofast faderlig Ven. Der er vistnok ikke een af hele denne yngre Slægt af Mænd og Qvinder, som ikke med rørt Sind mindes „Onkel Bang“ som den, der paa et eller andet bestemt Punkt i deres Udvikling, var deres bedste Raadgiver og viste kjærlig Vei. Han besad da ogsaa deres fulde Fortrolighed, thi det vidstes, at hos ham blev Alt taget i den kjærligste Forstaaelse, og han havde den saa overordentlig sjældne Gave aldrig at komme med unødige Bebrejdelser, — unødige enten som ubeføiede eller som overflødige ved kun at være et pinligt Tillæg til smertelige Selvbebrejdelser. — Men dernæst ogsaa som Ven. Talrige vilde de Vidnesbyrd være, der kunde samles fra Mænd i de forskjelligste Livsstillinger, om den Tak, de skyldte „lille Bang“ for imødekommende Hjælpsomhed. Navnlig i en tidligere Tid, da den faderlige Enevælde gennem den høie Universitets Direction styrede den lærde Verden, hvis Embedsmænds Lønningsvilkaar i Tarvelighed tidt stod i skjærende Modstrid med den Plads, som Stillingen gav og krævede opretholdt i Samfundet, var han ved sin i Dygtighed og Flid velbegrundede store Anseelse hos de Styrende en hjælpende Mellemand i mangan økonomisk Misere paa disse Steder; han tilveiebragte Lønningsforskuud og Gratialer, ordnede Laan og var den ledende Aand i mangan privat Indsamling, som maatte træde til, hvor Naadesgratialerne ikke alene kunde redde Situationen. Og hvad særligt skal mærkes, i ikke faa Tilfælde optraadte han som hjælpende Aand proprio motu, hvor hans Forretninger havde givet ham Leilighed til at see, hvor-

ledes Skoen trykkede den Paagjældende, hvis Selvfølelse forbød ham at ømme sig i Nødraab. Hans hyppige Syslen med den til Ordning af Embedsmænds pecuniære Forhold hørende Sikkerhedsstillelse gennem Livsforsikringspolicer affødte iøvrigt et Mangfoldige tilgodekommende Resultat, og han yttrede ofte med Stolthed, at han „som altid havde været en fattig Mand, dog i sin høie Alderdom kunde i en vis Forstand siges at have medvirket til Stiftelsen af et Legat paa 5¹/₂ Million og vel at mærke fordelt til saa uhyre Mange, for hvem disse uventede Penge vare til Velsignelse“. Han sigtede hermed til Loven om Udbetaling af Bonus fra Livsforsikringsanstalten, idet han hævdede, at han var den Første, der skrev i Berlingske Tidende og andre Blade om det Uberettigede i at man ophobede Kapitaler ved at paatvinge Embedsmænd en Livsforsikring, hvor Præmierne vare altfor høie, og gjorde gjældende, at dette Overskud burde komme de Assurerede tilgode. Desuden gik han baade til Ministre og Rigsdagsmænd for at paavirke dem for denne Sag, og stor var hans Glæde, da Bonusloven i 1889 omsider blev gennemført.

Et Velgjørenhedsværk, som han omtrent hele sit Liv igjennem var nøie knyttet til, maa særligt nævnes, det er de Massmannske Søndagsskoler. Alt som ganske ung var han Lærer herved og senere i en Aarrække Inspecteur og derefter Directeur; ja selv efterat han var flyttet ud paa Frederiksberg, skyede han ikke det Offer hver Søndag at gaa ind til sin Gjerning i denne Tjeneste. Han forfattede derhos gjentagne Gange Cantater til Brug ved Søndagsskolernes Aarsfest, og da Directionen meddelte ham, at Søndagsskoleselskabet ved sin aarlige Generalforsamling d. 24. April 1885 eenstemmig havde valgt ham til sit Æresmedlem, bragte den ham tillige med fuld Føie „en hjertelig Tak for den Kjærlighed, hvormed De i den lange Række af Aar, De har været Medlem af Selskabet, har omfattet Skolerne, og al den Hjælp, De i forskjellige Retninger har ydet dem.“

Opvoxet i et Hjem uden særlig religiøs Interesse, opdraget i en rationalistisk Tidsalder, i den begyndende Manddomsalder indlevet i et mosaisk Hjem, som han omfattede med Kjærlighed og Ærbødighed for dets pietetsfulde Fastholden ved gammeldags Rettroenhed, er det ikke saa underligt, at en vis Indifferentisme lagde

sig over hans religiøse Liv. „Jeg er egentlig en gammel Jøde,“ kunde han sige halvt i Spøg, halvt i Alvor. For ham var Bevidstheden om „een Gud og Alles Fader“ det absolutte Hoveddogme, og om han end, navnlig i ældre Alder, fik Øiet op for Syndsbegrebet og Umuligheden af ved egen Kraft at hævde Gudsbilledets Renhed i Menneskesjælen og her søgte sin Trøst i Guds uendelige Naade og Kjærlighed aabenbaret i vor Frelser, saa stod han dog stedse uforstaaende overfor de specielle kirkelige Dogmer. At disse Spørgsmaal dog ikke af ham henveiredes i tankeløs Ligegyldighed, fremgaaer dels af den Iver, hvormed han igjennem en Brevvexling med troende christelige Venner søgte at komme til nærmere Forstaaelse, dels af den oprigtige og inderlige Glæde han følte og gjentagende gav Udtryk over, at hans Børn vare saa lykkelige at være naaede videre end han paa dette Omraade. Hans med Alderen saa stærkt tiltagende Døvhed gjorde det ogsaa vanskeligt for ham med større Udbytte at kunne deltage i Gudstjenesten og umuligt gjennem fortrolig Samtale at udvikle og klargjøre sit religiøse Liv; han var henvist til gjennem Læsning at søge sin Opbyggelse. Men hans Liv var ført i sand christelig Aand; Kjærlighed, opoffrende Hengivenhed og energisk Had til Egoisme, disse christelige Kardinaldyder prydede hans Livsvandel. Tidt og mange Gange maa jeg tænke paa de Ord, hvormed min kjære, faderlige Ven, Pastor v. Wylich gjentagne Gange endte vore Samtaler om min elskede Svigerfader: „Ja, Andreas Bang er et i Sandhed ædelt Menneske!“

Requiescat in pace!

TILLÆG.

I. **Gødert Terkelsen Bangs Farfader** har jeg ingen Oplysninger om; derimod kan jeg om hans *Morfader* give følgende fra dennes egne Optegnelser hidrørende Meddelelse. I 1696 blev Skipper Terkel Jørgensen af Kjøbenhavn gift med Enken Maren Pedersdatter og i dette Ægteskab fødtes den 23. October 1697 Gødert Terkelsen. Skipper Jørgensen drog tilsøs otte Dage efter Sønnens Fødsel som Fører af et til Danzig bestemt Skib, der imidlertid underveis forgik med Mand og Mus. Gødert Terkelsen blev sat i „Vor Frue latinske Skole“ (nu Metropolitanskolen), blev Student 1719 og theologisk Kandidat 1721. Efterat have været Hjælpecapellan hos forskellige Præster, blev han i 1734 kaldet til Capellan ved Nicolai Menighed i Kjøbenhavn. Den 16 December 1735 ægtede han Jfr. Anna Sybille Muhle, og i dette Ægteskab fødtes 2 Døttre, Jythe og Maren, men den 6. Januar 1739 „tog Gud“ — skriver Pastor Terkelsen — „min saa søde og kjære Hustru fra mig af denne Verden; hvis rare Gudsfrygt, hvis dydefulde Levned og ugemeene Kjærlighed, jeg aldrig kand beskrive, thi jeg har aldrig endnu kjendt nogen hendes Lige, det enhver maa tilstaae, dog jeg veed det bedst“. Efter den Tids Sød og Skik indgik dog Enkemanden snart i et nyt Ægteskab. Det hedder herom „anno 1740 den 15. Februar kom jeg ved Guds Forsyn i det andet Ægteskab med den fromme og gudfrygtige Jfr. Anna Marie Dankel. Hun og min gode salig Kone vare fortrolige og sær gode Venner, saa at da min salig Kone gik til sin første Barselseng, saavelsom til den sidste, bad hun mig om, at, ifald hun døde, Jfr Dankel maatte blive hendes Efter-Arving. Det var og hendes alvorlige Begjæring til mig især paa den Dag, hun døde. med det Haab vilde hun gaae ud af Verden og med den Forsikkring vilde hun bede, thi hun vidste, jeg fik ei bedre Kone, og mine kjære Børn, som laa hende meget om Hjærte, kunde ei faa bedre Moder. Jeg har i Guds Navn gaaet efter hendes Villie. Gud lade det ogsaa gaae mig og Børn efter hendes Forsikkring“.

Dette Haab gik i Opfyldelse og et smukt Vidnesbyrd om Forholdet mellem de to Ægteskaber er det, at da det andet Ægteskab den 31. December 1746 blev velsignet med en Datter, blev denne opkaldt efter den første Hustru, Anna Sybilla og hedder det „Gud give hende at nyde den Naade hos Gud og Yndest for

Menneskene, som den havde i Livet, hun bærer Navn efter“. Denne Datter blev — som ovenfor anført (Side 5) gift med Hof- og Stadsretsassessor Bang.

II. **Gødert Terkelsen Bangs Søskende** ere anførte ovenfor (Side 5); om de to af dem, der have efterladt sig Slægt hidsættes Følgende.

1. *Anna Marie Bang* blev den 16 Oktober 1800 gift med Fuldmægtig i Hof- og Stadsretten (senere Grosserer) Valentin Nicolai Mangor. De havde 3 Døttre. a) Anine Marie, gift med Contoirchef i Statsgjældsdirectionen, Etatsraad Thiele, b) Johanne Metea, gift med Slotsgartner, Etatsraad Rothe, c) Juta, gift med Generallieutenant v. Lunding. Disse 3 Døttre gik i deres Ungdom under de tre betegnede Tilnavne: „Pryden, Dyden, Fryden“. Fru Mangor døde 16. Mai 1865; hun var kjendt for sin store Elskværdighed og hædret i vid Kreds som Forfatterinde, dels af en fortræffelig Koge- og Syltebog, dels af „En Bedstemoders Fortællinger for sine Børnebørn“.

2. *Jens Bang* studerede Forstvæsen, blev Skovrider og udnævnt til Etatsraad paa Grund af sine store Fortjenester af Hedeplantningssagen; Stendalgaards Plantage paa Alheden er anlagt af ham. Han blev den 16. Januar 1816 gift med Abel Cathrine Frederikke Preisler, i hvilket Ægteskab fødtes a) Anine, død som Barn, b) Johanne Christiane, c) Andreas Frederik Christian; og efter sin Hustrus Død i 1824 ægtede han 1825 Ane Marie Hasle Djørup, og i dette Ægteskab fødtes d) Anna Augusta, e) Laurits Esmarch, f) Abel Frederikke Cathrine, gift med Skovrider Sporon, g) Sofie, død som spæd, h) Michael Christian Frants, død som Barn, i) Anine Sofie, gift med Forstinspecteur Bruël, j) Anna Marie, gift med cand. pharm. Brygger Jørgensen, k) Louise Caroline Amalie, gift med Kjøbmand Niels Adolf Jørgensen, (Broder til fornævnte Brygger Jørgensen) og l) Jens, død som spæd. Af disse Etatsraad Bangs 12 Børn er Slægten fortsat gennem hans ovennævnte Søn af første Ægteskab, Andreas Frederik Christian, født 28. Iuli 1821, Forstraad, Skovrider paa Gjødninggaard og fra 1876 paa Frederiksværk, og hans ældste Søn af andet Ægteskab, fornævnte Laurits Esmarch, født 6. Mai 1826, praktiserende Læge i Kirke Hvalsø; da deres Sønners Antal er henholdsvis 5 og 6, har Familien Bang ogsaa i disse Grene, ligesom i Gødert Terkelsen Bangs Green en frodig Væxt.

III. **Henriette Jacobine Bang, f. Kreutzfeldts Søskende** ere omtalte ovenfor (Side 7). Her tilføjes

A. Hendes Helsøskende.

1. *Ollegaard Christiane Kreutzfeldt* havde i sit Ægteskab med Stadsmægler Howitz 10 Børn, nemlig: a) Severine Judithe Henriette, gift med Justitsraad Rahbek, Borgmester i

Fredericia, b) Johanne Cathrine gift med Rector Johannes Grønlund i Kolding, c) Frants Gotthardt, Dr. med., Professor ved Københavns Universitet, d) Daniel Christian Bonaventura, Justitsraad og Godsforvalter paa Vemmøtofte, e) Louise Frederikke, gift med Conrad Mathias Lunding, Dr. med., Professor ved Københavns Universitet, f) Johannes Heinrich, død i 19aars Alder, g) August Frederik Justitsraad, Oplagsskriver ved Københavns Toldkammer, h) Edvard Lebrecht, død spæd og i, k) Tvillingerne Vilhelm Emil, død spæd, og Carl Adolf, Handelsmand i Amerika.

I den ogsaa udenfor den snævrere Familiekrede kjendte „Ny Havrevise til de tolv Søskende i Vordingborg“ (trykt i Samlingen „Sang og Klang“, hedder det:

„Borgmesteren og Fru Rine,
 „Saa Grønlund og Cathrine,
 „Lunding med Louisemoer,
 „Hr. Jens med vor Cousine,
 „Daniel med sin Hanne,
 „August med Marianne:
 „Den Tylt fortjener vel en Skaal“.

„Hr. Jens med vor Cousine“ er Adjunct Westergaard, gift med Maren Michelsen (see nedenfor).

2. Om Broderen *Frederik* savner jeg enhver Oplysning, undtagen at han havde været ansat paa Mægler Howitz's Contoir og fik Ansættelse i Guinea (?): samt at hans Datter Severine blev, som ovenfor berettet, gift med Assessor Lassen. Hun var altsaa Justitsraad Bangs Søskendebarn, men den store Aldersforskjel medførte, at det snarere var Lassens Børn, der som Fætttere og Cousiner omgikkes Bang. Disse vare: a) Frederik, Cancelliraad og Contoirchef i et af Ministerierne, b) Betsy, c) Emilie, gift med Pastor Schaper i Nyborg, d) Valdemar, Sysselmand paa Island og senere Herredsfoged i Nysted, e) William, Lieutenant i den vestindiske Hærstyrke, f) Nanna, gift med Fuldmægtig Lüttichau. Geheimeraad Lassen førte et stort og selskabeligt Hus, hvor Familien hyppigt samledes, og hvor Justitsraad Bang var Sjælden i Festarrangementer med Tableauer og Comedie.

B. Hendes Halvsøskende.

1. *Magdalene Elisabeth Holm* (see ovenfor Side 7) gift med Pastor H. C. Michelsen.

2. *Johanne Holm*, gift med Skibscaptain Balluf.

3. *Frederik Holm*, Captain og Eier af Kornerup Mølle.

III. Pastor H. C. Michelsens Børn og Børnebørn,

1. *Maren Severine*, f. 7. Januar 1802, gift med Adjunct Westengaard i Vordingborg.

2. *Marcus Christian Wilhelm*, f. 1. April 1804, Provst i Thisted, var først gift med Vilhelmine Faber: deres Børn: a) Christian, Assistent ved meteorologisk Institut i Leipzig, b) Elise,

gift med Redacteur C. P. Ploug, c) Johanne, gift med Billedhugger Bissen; og dernæst med Amalie Hansen; deres Børn: d) Carl, Sproglærer i Kjøbenhavn, e) Anine, f) William, Overlærer i Sorø, g) Oscar, død som Barn, h) Frederik, praktiserende Læge i Præstø og i) Camilla.

3. *Frederik Nicolai Severin*, f. 7. April 1806, Præst i Sveistrup, gift med Anine Gottlieb; deres Børn: a) Anna, b) Vincentia, gift med Pastor Thomsen, Præst i Brabrand, c) Vilhelm, Districtslæge i Greenaa, d) Frederikke, gift med Overlærer Wörmer i Sorø, e) Johanne, gift med Højskoleforstander Hansen i Ølgod, f) Louise, gift med praktiserende Læge J. A. Bang (see ovenfor), g) Elise, gift med Bankkasserer Ring, h) Helga, i) Frants, Piano-fortefabrikant i Caplandet, og j) Andreas, praktiserende Læge i Hammershøj.

4. *Marcus Gotthard Holm*, f. 26. Mai 1808, Møller, død som Retsvidne ved Søndre Birk 187 .

5. *Johanne Caroline*, f. 10. Marts 1810, gift med Justitsraad A. K. Bang; deres Børn (see nedenfor).

6. *Marie Cecilie*, f. 22. Juli 1812, død 25. Marts 1813.

7. *Christian Frederik*, f. 14. April 1814, praktiserende Læge i Thisted, gift med Jensine Dahl; deres Børn: a) Anna, b) Hans, cand. pharm. c) Emma, gift med Skoleinspecteur Jordan.

8. *Frants Johannes*, f. 22. Februar 1816 praktiserende Læge i Saltum, gift med Vilhelmine Kofod; deres Børn: a) Johanne, b) Elisabeth, c) Vilhelmine, d) Severin, Præst i Hornum og Snæbum, e) Johannes, Landmand.

9. *Louise*, f. 24. Mai 1818 (see Side 20).

10. *Frederikke*, f. 1822, død 1840.

V. Justitsraad A. K. Bangs Søsterbørn, (Side 10).

1. *Niels Benzon*, f. 5. Februar 1832, Præst i Veiby og Seilstrup gift med Emma Lassen; deres Børn: a) Cathrine Marcelline, b) Emma Henriette.

2. *Henriette Benzon*, f. 12 August 1833.

VI. Justitsraad A. K. Bangs Børn og Børnebørn.

1. *Christian Terkelsen*, f. 24. August 1838, Student i 1857, cand. jur. 1865, ansat som Assistent i Cultusministeriets Revisionscontoir, senere Assistent og derefter Fuldmægtig i Revisionsdepartementet. Decoreret i 1873 med Medaillen for ædel Daad. Udnævnt i April 1891 til Amtsforsvalter i Viborg, gift 25. September 1874 med Augusta Petersen; deres Børn: a) Signe, f. 2. September 1875, død 15. Januar 1877, b) Signe Johanne, f. 5. Januar 1878, død 9. Mai 1879, c) Andreas, f. 30. August 1879, juridisk Student, d) Vita, f. 29. August 1880, e) Signe Else Augusta, f. 15. Marts 1882 og f) Morten, f. 22. Maj 1893.

2. *Henriette Frederikke Elisabeth*, f. 1. October 1840,

gift den 28. October 1868 med Assistent i Justitsministeriet Carl Lund Scharling; deres Børn: a) Frode, f. 19. Mai 1870, Postexpedient, b) Gudrun, f. 12. Januar 1872, c) Hother, f. 14. September 1873, medicinsk Student, d) Valborg, f. 9. Februar 1875, e) Astrid, f. 29. Juni 1876, død 25. Mai 1877, f) Bodil, f. 22. October 1877 og g. h.) Gunnar, f. 21. October 1879, Tvillingbroder til Sigrid, der døde 25. Januar 1880.

3. *Jens Andreas*, f. 12. April 1843, Student 1861, cand. med. & chir. 1869, nedsatte sig som praktiserende Læge i Struer 1872, gift den 3. Juni 1873 med Louise Michelsen; deres Børn: a) Axel Kai, f. 15. April 1874, theologisk Student, b) Johannes, f. 4. Februar 1876, død April s. A., c) Johanne Anine, f. 27. Marts 1877, d) Hans Christian, f. 20. Januar 1879, pharmaceutisk Studerende, e) Karen, f. 14. April 1881, f) Knud, f. 20. December 1882, død 12. April 1883, g) Ellen, f. 5. Februar 1884, h) Otto, f. 22. November 1885 i) Anna Elisabeth, f. 11. Februar 1889.

4. *Severin Marcus Frants*, f. 18. December 1844, cand. pharm. 1869, etablerede i 1881 en Fabrik for Tilvirkning af medicinske Forbindstoffer, gift 20. Mai 1879 med Aurelia Raunbyberg; deres Søn Poul, f. 7. Marts 1881, døde 7. Marts 1897.

5. *Vilhelm Marcel Benzon*, f. 1. September 1846. Student i 1865, cand. jur. 1872, Assistent, senere Fuldmægtig i Revisionsdepartementet, gift 6. April 1887 med Louise Vieth; deres Børn: a) Eiler, f. 14. Juni 1888, b) Inger, f. 22. October 1891.

6. *Johannes Ludvig Frederik*, f. 26. December 1847, død 12. Juni 1848.

7. *Johanne Marie Elisabeth*, f. 11. April 1849.

8. *Johan Edvard*, f. 3. August 1850, død 21. November 1851.

